

Zásadné pripomienky k návrhu novely Ústavy SR

a viacerých zákonov týkajúcich sa súdnictva

Dôvodová správa

Všeobecná časť

K zásadným pripomienkam k navrhovaným zmenám ústavy a zákonom, s ktorými sa nestotožňujeme, považujeme za nutné uviesť nasledovné skutočnosti.

V predkladacej správe je uvedené, že návrh ústavného zákona (aj zákonov) je v súlade s ústavou, s ústavnými zákonmi, s nálezmi ústavného súdu i s právnym EÚ.

Časť navrhovaných ústavných zmien ústavy i zákonov preukazuje výrazné znaky o rozpore s konštantnou judikatúrou ústavného súdu, prípadne sú výrazne pochybnosti o ich súlade s ústavou pre nedodržanie (porušenie) dôležitého subprincípu právneho štátu (odvođený z princípu právneho štátu) o povinnosti orgánov verejnej moci rešpektovať rozhodnutia súdnej moci vrátane ústavného súdu.

Kľúčová časť odôvodnenia rozhodnutia ústavného súdu predstavuje totiž záväzné limity pre budúcu zákonodarnú činnosť národnej rady. Právoplatné rozhodnutie súdu v sebe implikuje záväzok pre výkonnú, zákonodarnú a akúkoľvek inú moc v štáte bez ohľadu na jej úroveň, aby rešpektovala a dodržiavala rozhodnutia aj vtedy, ak s nimi nesúhlasí. Rešpektovanie právomoci súdov zo strany štátu je nevyhnutnou podmienkou pre dôveru verejnosti v súdnictvo a v širšom poňatí pre dôveru v právny štát (I. ÚS 575/2017, PL ÚS 27/2015, PL ÚS 7/2017, Rozhodnutie ESĽP sťažnosť č. 23465/03 bod 136).

V dôvodovej správe predkladateľa absentuje zásadná a záväzná judikatúra ústavného súdu o neprípustnosti (zákaze) ani ústavným zákonom porušovať (dotknúť sa) materiálneho jadra ústavy v oblasti nezávislej súdnej moci, ktoré je nedotknuteľné a nezmeniteľné v demokratickom a materiálnom právnom štáte (PL ÚS 16/95, PL ÚS 21/2014, PL ÚS 24/2014).

Ústavný súd v týchto rozhodnutiach dospel k záväznému záveru, že ústava obsahuje implicitné materiálne jadro, ktorého základ tvoria princípy demokratického a právneho štátu a medzi nimi aj princíp del'by moci a s ním súvisiaca nezávislosť súdnej moci (zahŕňa neoddeliteľnosť princípu nezávislosti súdnictva a sudcov), takže materiálnemu jadrú ústavy nemôžu odporovať ani ústavné zákony.

Ústavný súd vymenoval (označil) ústavné princípy, ktoré v judikáte zahrnul pod pojem „princípy demokratického a právneho štátu“ konštatovaním, že ide aj o princíp ochrany ľudských práv a základných slobôd, právnej istoty zahrňujúcej aj ochranu legálne nadobudnutých práva a legitímnych očakávaní, zákaz (pravej) retroaktivity zákazu svojvôle, del'by moci vrátane systému vzájomných bŕzd a protiváh, transparentnosti (verejnej kontrolovateľnosti) výkonu verejnej moci (PL ÚS 7/2017).

Je teda zrejmé, že z judikatúry vyplýva zakotvenie zásadnej ústavnej prekážky (bezpodmienečného záväzného limitu) pre zákonodarcu pri výkone jeho legislatívnej činnosti (schvaľovanie zákonov).

V tejto súvislosti je žiaduce uviesť, že ústavný sľub ústavných činiteľov o zachovávaní, dodržiavaní a obhajobe ústavy (čl. 104 ods.1 – prezident republiky, č.75 ods. 1- poslanci národnej rady, čl. 112 – členovia vlády) zahŕňa aj dodržiavanie rozhodnutí ústavného súdu, ktoré sú integrálnou súčasťou ústavy, a ako také majú ústavnú hodnotu (I. ÚS 575//2016).

Podľa našej ústavnej úpravy čl. 12 ods.1 druhá veta ústavy základné práva a slobody občanov sú nezrušiteľné a neodňateľné a znižovanie ich úrovne je preto neakceptovateľné, keďže ide o neprípustný zásah do základných práv občanov garantovaných ústavou (PL ÚS 24/2014).

Základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a v duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, takže sa jednotlivé ustanovenia ústavy vysvetlia v zhode s medzinárodnými dohovormi, ktoré sú prostriedkom interpretácie ústavných noriem a pri vymedzení obsahu základných práv sa preto vychádza aj z judikatúry ESE P (PL ÚS 25/01, I. ÚS 5/02, PL ÚS 17/00).

Súčasne platí, že sa musí dôsledne rešpektovať obsah medzinárodných dokumentov (odporúčaní), ktoré nemajú len odporúčací charakter, ale primeranú mieru právnej relevancie (jej sprostredkovaný vplyv na posudzovanie ústavnosti nemožno vylúčiť, sú dokumentom,

ktorému nechýbajú právne účinky) v zmysle čl. 1 ods.2 ústavy, ktorý zakotvuje ústavný záväzok pre SR (napr. PL ÚS 7/2017, PL ÚS 27/2015).

V dokumentoch je konštatované, že na európskej úrovni je právo na nezávislý a nestranný súd prvým zo všetkých práv, ktoré garantuje čl. 6 ods.1 Dohovoru ... základné princípy garantujúce nezávislosť súdnictva by mali byť ustanovené v ústave... základné princípy štatútu sudcov sú ustanovené vo vnútroštátnych normách najvyššieho stupňa... cieľom štatútu sudcu je zabezpečiť nezávislosť a nestrannosť... pozostáva z ustanovení na posilnenie záruk v jednotlivých štátoch, nesmú sa použiť na zdôvodnenie zmien v smere zníženia úrovne už dosiahnutých záruk v dotknutých krajinách... nemôžu byť použité na zmenšenie záruk sudcovskej nezávislosti garantovanej ústavou (Benátska komisia marec 2010 – bod 1 úroveň garantovania nezávislosti sudcu body 21-22, odporúčanie CM Rec (2010)12 Výboru ministrov Rady Európy rok 2010 preambula odporúčania, Európska charta štatútu sudcov rok 1998 – všeobecné zásady bod 1.1).

Nestotožňujeme sa s názorom predkladateľa, že od navrhovaných ústavných i zákonných zmien možno očakávať zvýšenie dôvery v právny štát a spravodlivosť, ako spustenie procesu očisty justície.

Časť navrhovaných legislatívnych zmien vo svojich dôsledkoch môže umožniť negatívnu reformu právneho štátu najmä pre závažné porušenie ústavného princípu delby moci, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je princíp nezávislosti súdnej moci i neprípustné znižovanie dosiahnutej úrovne neodňateľného základného práva občanov na súdnu ochranu, čím sa zámer o očiste justície reálne môže nasmerovať k erózii demokracie vytváraním základov totality.

Zásadná pripomienka – Čl. I Zák. č. 185/2002 Z.z. o Súdnej rade SR – bod 11 (§ 11a volebné obvody)

Navrhujeme upustiť od legislatívnej úpravy (ponechať súčasnú úpravu)

Poukazujeme v celom rozsahu na argumentáciu uvedenú v zásadnej pripomienke k bodu 19 novely ústavy (čl.141a ods.2 písm.b/).

Zásadná pripomienka – bod 31 (§ 27 ha ods.3 písm.d/, ods.6 zák. č. 185/2002 Z.z. o Súdnej rade SR)

Navrhujeme vypustiť zakotvenie povinnosti sudcu objasniť majetkové pomery a pôvod zdrojov svojho plnoletého dieťaťa a manžela aj vtedy, ak uzavrie dohodu o zúžení alebo rozšírení rozsahu BSM.

Navrhujeme vypustiť úpravu o zaobstaraní informácií o zozname účtov a pohybov na účtoch sudcu v bankách za obdobie predchádzajúcich 60 mesiacov (t.j. v období pred schválením zákona).

Bod č. 4 – Zavedenie povinnosti pre súdnu radu vykonať v novom zložení previerky majetkových pomerov všetkých sudcov vrátane majetkových prírastkov ich rodinných príslušníkov.

Pri previerkach majetkových pomerov sudcov, čo považujeme za pozitívny zámer vzniká otázka koncepcie úpravy kontroly majetkových prírastkov rodinných príslušníkov sudcov, ktorí sú plnoletí.

Úprava majetkových prírastkov rodinných príslušníkov musí rešpektovať (dodržiavať) ústavnú úpravu ochrany súkromia tak, aby sa nezakotvili prvky zabezpečujúce metódy policajného štátu, ktoré sú nezlučiteľné predovšetkým s právom na súkromie (ESLP – Kvasnica v. Slovenská republika – rozsudok z 9.6.2003 k sťažnosti č. 72094/01). Obdobne upravuje judikát k zákonu o preukazovaní pôvodu majetku (zák. č. 335/2005 Z.z.), že jeho koncepcia o neprimerane silnom postavení finančnej polície je protiústavná (PL.ÚS 29/05).

Právom na súkromie sa zaručuje ochrana hodnôt označených za súkromné pred verejnou mocou, fyzickými i právnickými osobami, pričom patrí medzi základné ľudské právo (čl. 19) garantované i medzinárodnými zmluvami, takže účel ústavou priznaného právo na súkromie musí zodpovedať účelu tohto práva podľa čl. 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ako aj podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru (PL.ÚS 43/95, II.ÚS 94/95). Zároveň sa musí rešpektovať výnimočná prípustnosť zásahu do práva fyzickej osoby pokojne užívať svoj majetok v zmysle čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 Dohovoru.

A/ Právo kancelárie súdnej rady na zistenie pohybu na účtoch sudcu v bankách

Uvedené oprávnenie za minulé obdobie minimálne 60 mesiacov má výrazné znaky retroaktivity.

Z judikatúry vyplýva, že pravá retroaktivita sa v zásade odmieta, ako nezlučiteľná s obsahom princípu právneho štátu. Ide o stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých skutkových a právnych vzťahov (práv a povinností).

Oprávnenie národnej rady meniť zákony nemôže byť využívané na vstupovanie do skutkovo a právne uzavretých stavov, pretože taká právna úprava vždy predstavuje neprípustnú právnu retroaktivitu. Zákaz retroaktivity spočíva predovšetkým v tom, že podľa súčasnej platnej normy zásadne nie je možné posudzovať úkony, iné právne skutočnosti alebo právne vzťahy, ktoré a stali alebo vznikli pred účinnosťou tejto právnej normy. Platí teda, že do uzavretého skutkového a právneho stavu nesmie nová právna úprava zasiahnuť (napr. PL.ÚS 38/99, PL.ÚS 3/00, PL.ÚS 1/04, PL.ÚS 6/04, PL.ÚS 10/04, PL.ÚS 11/08).

Zakotvenie oprávnenia súdnej rady (jej kancelárie) na zistenie pohybu na účtoch sudcov v bankách, ku ktorým došlo v čase pred platnosťou navrhovaného zákona neprípustne zasahuje do uzavretého skutkového a právneho stavu, lebo sa nedovolené posudzujú úkony sudcu o vkladoch a výberoch na účtoch v bankách, ktoré vznikli (realizovali sa) pred účinnosťou navrhovanej zákonnej úpravy.

Spĺňa to kritériá o pravej retroaktivite navrhovaného ustanovenia, takže sa porušuje zásada „lex retro non agit“ (zákon nemá spätnú účinnosť), lebo k definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem (ústavný princíp zákazu pravej retroaktivity), ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv občanov a právnej istoty (PL.ÚS 16/95, I.ÚS 238/09, PL.ÚS 7/2017).

B/ Povinnosť sudcu objasniť majetkové pomery a pôvod zdrojov majetku svojho plnoletého dieťaťa i manželky, kde neplatí režim spoluvlastníctva o BSM

Z dôvodovej správy k tejto úprave zákona vyplýva, že dôkazné bremeno pri tejto povinnosti bude zaťažovať sudcu.

Prenesenie dôkazného bremena na sudcu o preukázaní, že iná osoba (vlastník) nenadobudol majetok v súlade s právnym poriadkom nekorešponduje (obchádza) ústavnú úpravu čl. 20 ods. 5 ústavy, ktorá bola zakotvená ústavným zákonom č. 100/2010 Z.z..

Ústavný súd konštatoval, že týmto zákonom sa neprimeraným spôsobom presúva dôkazné bremeno z orgánov verejnej moci na fyzické a právnické osoby (PL.ÚS 29/05).

Má to za následok, že úpravu čl. 20 ods. 5 ústavy treba interpretovať v spojení s ustanovením prvej vety čl. 1 ods. 1 o materiálnom právnom štáte, v ktorej je implikovaná prezumpcia nevinny a spolu s ňou zaťaženie žalobcu (t.j. štátneho orgánu) dôkazným bremenom o nadobudnutí majetku nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov. Povahou ide o procesnú záruku ochrany práva vlastníka pokojne užívať svoj majetok (viď Ján Drgonec Veľké komentáre – Ústava SR, C.H.Beck, rok 2015, str. 550-551).

Prezumpcia nevinny, ako základné právo garantované ústavou aj podľa ústavného súdu sa neobmedzuje len na trestné konanie, ale má aj širší dosah (I.ÚS 54/2001).

Aj keď ide o osoby v príbuzenskom pomere so sudcom, ktoré s ňou žijú v spoločnej domácnosti, ide o výlučný majetok týchto osôb (nie sudcu), takže presunutie dôkazného bremena na sudcu (namiesto štátu) o majetkových pomeroch uvedených osôb je jednoznačne protiústavné.

Zásadná pripomienka – Čl. VIII Zák. č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a príseďiacich (bod 8 - § 17 písm.g/ o dosiahnutí veku 65 rokov sudcu)

Navrhujeme upraviť nasledovne:

K 31.12. kalendárneho roka, v ktorom sudca dosiahol vek 67 rokov

alternatívne

K 31.12. kalendárneho roka, v ktorom sudca dosiahol vek 70 rokov.

Argumentácia je zhodná ako v zásadnej pripomienke k bodu 31 novely ústavy – čl.146 ods.2 ústavy

Zásadná pripomienka - bod 24 (§ 29a sa vypúšťa)

Upustiť od uvedeného návrhu a ponechať súčasnú úpravu funkčnej (trestnoprávnej) imunity sudcov.

Podrobná argumentácia je uvedená v zásadnej pripomienke k novele ústavy o vypustenie čl. 148 ods.4 ústavy - bod 35 navrhovanej novely ústavy.

Zásadná pripomienka k bodom 32, 35, 41, 45, 48, 49, 50 (§§ 35 ods.3, 65 ods.1 písm.f/, 78a, 93, 96, 99 ods.1, 110 ods.1) o zrušení príplatku k nemocenskému, príplatku k náhrade príjmu a odmeny sudcom

Bod č. 7 - Návrh na legislatívnu zmenu o odňatí (zrušení) časti nárokov sociálneho zabezpečenia sudcov

Zjavne sa nerešpektujú kľúčové časti doterajšej judikatúry ústavného súdu, ktoré predstavujú záväzné limity i pre budúcu zákonodarnú činnosť národnej rady. Bezpodmienečne totiž platí, že k právnym garanciam sudcovskej a súdnej nezávislosti patria aj tzv. osobné záruky sudcovskej nezávislosti (odmeňovanie a hospodárske zabezpečovanie sudcov zodpovedajúce povahe a významu ich činnosti - PL.ÚS 52/99).

Ústavný princíp nezávislosti sudcov zaručených článkom 144 ods.1 ústavy limituje zásahy zákonodarcu do ich materiálneho zabezpečenia, ktoré zmyslom je garantovať úpravu materiálnych (najmä platových) pomerov sudcov spôsobom eliminujúcim potencionálne tlaky smerujúce všeobecne k ovplyvňovaniu ich chovania pri hľadaní práva (PL ÚS 12/05, PL ÚS 17/08).

Súčasťou materiálneho (hmotného) zabezpečenia sudcov sú totiž platové pomery sudcov spolu (súčasne) so sociálnym zabezpečením. Považujú sa zo širšieho pohľadu za ďalšie podmienky na riadny a nerušený výkon funkcie sudcu, ktoré majú vplyv na sudcovskú i súdnu nezávislosť. Pod nezávislosťou sudcov v širšom slova zmysle treba chápať aj ich materiálu nezávislosť (PL.ÚS 12/05, PL.ÚS 27/2015).

Zásahy do uvedenej oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov (do sociálneho zabezpečenia) za ktoré je potrebné považovať reštrikčné opatrenia (odopretie zákonom priznaného nároku) súčasne narúša i právnu istotu sudcov, ako ústavných činiteľov, ktorí sú predstaviteľmi nezávislej súdnej moci (napr. PL.ÚS 52/99, PL.ÚS 12/05, PL.ÚS 27/2015).

Funkcia sudcu je ústavnou funkciou, keďže ide priamo podľa ústavy o vykonávateľa jednej zo zložiek štátnej moci - moci súdnej (II.ÚS 258/03, III.ÚS 19/04).

Sudcovia všeobecných súdov sa vymykajú zo skupiny ústavných činiteľov tým, že sú nadaní nezávislosťou, sú menovaní natrvalo, nie sú volení občanmi, nesú (znášajú) právnu a nie politickú zodpovednosť. Funkcia sudcu je v záujme jej nezávislosti celoživotná a nemá z tohto hľadiska obdoby ani vo verejnej ani v súkromnej sfére (PL.ÚS 99/2011, PL.ÚS 10/05).

Status sudcu je charakterizovaný, ako osoba s jedinečným statusom limitovaným aj garantovaným ústavou ako osoby, ktorá má, pokiaľ ide o naplnenie predpokladov, ale tiež počas výkonu tejto funkcie osobitné ústavné postavenie (III.ÚS 79/04, PL.ÚS 10/05).

Ústava obsahuje implicitné materiálne jadro, ktorého základ tvoria princípy demokratického a právneho štátu a medzi nimi aj princíp del'by moci a s ním súvisiaca nezávislosť súdnej moci (zahŕňa nezávislosť súdnictva a sudcov), takže materiálnemu jadru ústavy nemôžu odporovať ani ústavné zákony (PL.ÚS 21/2014).

Príkazy ústavných noriem je potrebné rešpektovať aj pri prijímaní každého zákona Národnou radou SR (PL.ÚS 8/95, PL.ÚS 25/00).

Z hľadiska ústavného princípu právnej istoty (napr. PL.ÚS 6/04) podlieha ochrane aj tzv. legitímne očakávanie, takže aj keď štát nekoná retroaktívne, môže náhlou zmenou pravidiel, na ktoré sa adresáti právnych noriem spoliehali, porušiť princíp materiálneho právneho štátu. Najprísnejšie kritériá pri uplatňovaní princípu právneho štátu musia platiť pre obsah právnych predpisov.

Princíp právnej istoty znamená, že sa má posilňovať stabilita a rešpektovanie právneho poriadku a nepripúšťa sa jeho spochybňovanie (PL.ÚS 17/08).

Zásahy zákonodarcu do oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov, za ktoré je potrebné považovať súčasne i sociálne zabezpečenie sudcov (platy a sociálne zabezpečenie – obligatórne zložky) narúšajú právnu istotu sudcov. Nepripustnosť zásahu do právnej istoty a z nej vyplývajúcich legitímnych očakávaní sudcov všeobecných súdov je možné považovať za spochybnenie, resp. za narušenie princípu vyjadreného v čl. 1 ods. 1 ústavy, ktoré je zvýraznené skutočnosťou, že adresátom právnej normy sú sudcovia všeobecných súdov, ktorým ústava podľa čl. 144 ods. 1 ústavy garantuje nezávislosť (PL.ÚS 12/05).

Súdna moc, ktorej ústavné postavenie charakterizuje princíp nezávislosti, nemôže doplácať na politický populizmus aktérov politického zápasu. Je neakceptovateľné presadzovanie reštitučných zásahov do oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov (platy, sociálne zabezpečenie), ktoré majú byť stabilnou veličinou a nie pohyblivým faktorom, keďže ide o ústavnú (nie zákonnú) garanciu nezávislosti sudcov podľa čl. 144 ods. 1 ústavy. Z uvedeného článku vyplýva vyvodenie ústavnej (nie zákonnej) garancie nezávislosti sudcov aj v priamej príčinnej súvislosti i s ich sociálnym zabezpečením, ako súčasťou materiálnych záruk nezávislosti.

Zhodná úprava je i v medzinárodných dokumentov (odporúčaniach), ktoré majú primeranú mieru právnej relevancie podľa čl. 1 ods. 2 ústavy (ústavný záväzok SR, pričom ich

sprostredkovaný vplyv na posudzovanie ústavnosti nemožno vylúčiť a nie sú dokumentmi, ktorým úplne chýba právna účinnosť (PL ÚS 7/2017, stanovisko Súdneho dvora EÚ).

V dokumentoch je uvedené, že ... „musia existovať záruky pre zachovanie primeranej odmeny v prípade choroby sudcov ...“ ... „sudcom sa zaručuje ochrana pred rizikovými sociálnymi okolnosťami, ako je i choroba ...“ (odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec 2010/12, bod 54, odporúčanie Európskej charty štatútu sudcov z roku 1998 bod 6.3).

V tejto súvislosti je žiaduce poukázať na viaceré rozdiely v statuse sudcu a iného zamestnanca (bežného občana). Sudcovia majú odňaté (zakázané) tri základné práva (garantované pre občanov ústavou) a to na podnikanie a inú zárobkovú činnosť, na štrajk a združovanie v politických stranách (čl. 29 ods. 2, čl. 37 ods. 4, čl. 54 ústavy). Zároveň počas práceneschopnosti ostáva sudca zákonným sudcom, takže ak táto práceneschopnosť neprekročí obdobie 60 dní, musí mu byť pridelený nápad vecí podľa rozvrhu práce, takže po nástupe (vzdravení) musí rozhodovať o všetkých napadnutých veciach (pred i po PN).

Bežný zamestnanec nemá ani povinnosť podávať každoročne majetkové priznanie, o ktorých je verejnosť oprávnená informovaná (zásada transparentnosti).

Ústavný súd záväzne judikoval, že je v súlade s ústavnou úpravou odlišný postup (dispozičný priestor) pri reštrikčných zásahoch do platových pomerov sudcov na rozdiel od ostatných ústavných činiteľov (poslanci, ministri).

U sudcov sú zakázané ľubovoľné zásahy, keďže im ústava garantuje nezávislosť, na rozdiel od ostatných ústavných činiteľov (PL ÚS 27/2015). Rozdielny dispozičný priestor znamená, že sa umožňuje u sudcov len výnimočný reštrikčný zásah, ako dočasné opatrenie len na dobu nevyhnutnú a len pri existencii výrazne nepriaznivej ekonomickej situácii štátu.

Zhodný postup musí preto platiť aj pre zásahy do sociálneho zabezpečenia sudcov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou materiálnych podmienok zabezpečenia nezávislosti sudcov (ako ich platové pomery).

Z uvedeného vyplýva zásadný rozdiel právneho postavenia sudcov od bežných zamestnancov. Nejde preto pri rozdielnej výške úpravy nemocenského ani o diskrimináciu, lebo osobitné ústavné postavenie nezávislého sudcu, odňatie viacerých základných práv sudcom, postavenie, ktoré nemá obdobu v súkromnej a verejnej sfére preukazuje rozdiely takého druhu a závažnosti, že odôvodňujú v tejto oblasti nerovnaké zaobchádzanie, keďže

predovšetkým sa bežný zamestnanec a sudca nenachádzajú v rovnakej právnej situácii (III. ÚS 75/01, II. ÚS 5/03, I. ÚS 76/2011).

Je potrebné zdôrazniť, že ústavný princíp rovnosti sa musí chápať v materiálnom zmysle, čo znamená, že „rovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne nerovnako, avšak zároveň nerovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne rovnako“ (PL ÚS 11//02 ÚS ČR).

Aj tieto rozdiely odôvodňujú rozdielnu výšku nemocenského (t. j. nadštandardné sociálne zabezpečenie). Zrušenie priznaného nároku, ktorý je neodňateľnou súčasťou materiálneho zabezpečenia sudcov (platy a sociálne zabezpečenie zodpovedajúce povahe a významu ich činnosti) narúša právnu istotu sudcov, keďže uvedený nárok musí byť stabilnou veličinou a nie pohyblivým faktorom, čo vyplýva zo skutočnosti, že ide o ústavnú a nie zákonnú garanciu nezávislosti sudcu.

Je teda vecne zrejмый nesprávny názor predkladateľa, že príplatok k nemocenskému sudcov nijak nesúvisí s platovým ohodnotením a nemožno ho spájať s princípom nezávislosti súdnej moci. Je to v príkrom rozpore s právnym názorom ústavného súdu, že materiálne zabezpečenie netvorí len platy sudcov (odmeňovanie), ale aj neodňateľné sociálne zabezpečenie (hospodárske zabezpečovanie).

Ich rozsah je preto neprípustné nivelizovať (znižovať) na úroveň povinne poisteného zamestnanca. Súčasný vysoký nadštandard vo vzťahu k iným zamestnancom je preto v súlade s ústavnou požiadavkou garantovať taký rozsah, ktorý zodpovedá povahe a významu ich činnosti ústavného činiteľa súdnej moci.

Súčasná úprava o príplatku k nemocenskému sudcov je teda jednoznačne správnym (opodstatneným) legislatívnym riešením, ktoré je neprípustné zrušiť.

Skutočnosť, že sa príplatok vypláca z rozpočtovej kapitoly súdnictva a nie je plnením zo sociálneho poistenia je právne bezvýznamná (irelevantná), lebo sa týka len úpravy mechanizmu výplaty nároku určením jeho zdroja, ktorý nemôže ovplyvniť žiadnym spôsobom opodstatnenosť tohto nároku, keďže sa ním garantuje ústavná požiadavka na primerané hmotné (materiálne) zabezpečenie sudcov zodpovedajúce významu a povahe ich činnosti pre štát, občanov i podnikateľov.

Odmena sudcom

Návrh na zrušenie inštitútu fakultatívnej dávky

Je jednoznačne vecne neopodstatnené (nesprávne) poukazovanie predkladateľom na judikát PL.ÚS 12/05, ktorým sa zdôvodňuje neprípustnosť odmeňovania sudcov fakultatívnou dávkou (návrh odôvodňujúci zrušenie odmien pre sudcov).

Z predmetného rozhodnutia ústavného súdu vyplýva záver, že sa nepripúšťa odmena za rozhodovanie z dôvodu, že sa musí vylúčiť možnosť faktického ovplyvňovania rozhodovacej činnosti sudcu fakultatívnou dávkou, ktorá sa priznáva orgánmi správy súdnictva, ktoré podliehajú predstaviteľom výkonnej moci.

Predkladateľ nepochopiteľne prehliada (ignoruje), že súčasná zákonná konštrukcia (§ 78a statusového zákona) o možnosti priznania odmien sudcom vylučuje akúkoľvek možnosť faktického ovplyvňovania sudcu pri výkone súdnictva (rozhodovanie v súdnom konaní).

Zákon pri úprave možnosti priznania odmeny výslovne (*expresis verbis*) zakotvuje také špecifické činnosti, ktoré sú jednoznačne mimo rozhodovacej činnosti (členstvo v revíznom oddelení, výberovej a skúšobnej komisii, v orgánoch sudcovskej samosprávy, sťaž, prednášková činnosť v rámci rezortu pre pracovníkov justície). Pri zastupovaní neprítomného zákonného sudcu je vylúčené ovplyvňovanie sudcu v jemu pridelených veciach podľa rozvrhu práce.

Je úplne logicky zrejmé, že dosiahnutie (dožitie) veku 50 rokov nie je v žiadnej príčinnej súvislosti s ovplyvňovaním rozhodovania sudcu.

Zároveň ide obsahovo o diskrimináciu sudcov (zrušenie možnosti odmeny za dožitie sa 50. roku veku), keďže v našom právnom poriadku je dosiahnutie uvedeného veku možnosťou na priznanie odmien v mnohých odvetviach štátnej a verejnej správy, ktorým ústava negarantuje úroveň materiálneho zabezpečenia zakotvením ústavného princípu nezávislosti.

Zákon zároveň neumožňuje (vylučuje) priznanie odmeny len na základe samostatného (výlučného) rozhodovania orgánu správy súdov (predsedu súdu). Je totiž zakotvené obligatórne participovanie (súčinnosť) orgánov sudcovskej samosprávy na tomto rozhodovaní (proces), čo je v plnom súlade s ústavným oprávnením sudcovskej samosprávy výrazne a účinne sa podieľať na riadení a správe súdov pri ochrane práv a oprávnených záujmov sudcov (čl. 143 ods. 3 ústavy).

Je potrebné zdôrazniť, že činnosť sudcov, za ktoré je možné dostať odmenu, vôbec nie je rozhodovaním v súdnom konaní, pričom nepochybne sa touto činnosťou napomáha

(zabezpečuje) v realizácii povinnosti orgánov správy súdov pri ich riadení v oblasti personálnej, organizačnej, odbornej i pri výkone dohľadu, čo vylučuje zasahovanie do rozhodovacej činnosti sudcov, takže tento výkon činnosti sa nemôže dostať do rozporu s nezávislosťou súdov a sudcov (viď PL.ÚS 10/05).

Je teda zrejmé, že judikát uvádzaný predkladateľom rieši úplne odlišnú skutkovú a právnu situáciu. Jej aplikácia na súčasnú zákonnú úpravu odmeňovania sudcov je preto arbitrárna, svojvoľná. Ide o právny názor, ktorý má výrazné prvky porušovania ústavného princípu zákazu svojvôle v činnosti orgánov verejnej moci.

Zrušenie fakultatívnej dávky za činnosť sudcu, ktorá vecne nesúvisí s rozhodovacou činnosťou (týka sa len činnosti v oblasti zabezpečenia správy súdov) a o ich priznaní sa rozhoduje len na základe súčinnosti orgánov správy súdov a sudcovskej samosprávy jednoznačne vylučujú akúkoľvek možnosť faktického ovplyvňovania rozhodovania sudcov, takže zámer na ich zrušenie spĺňa kritériá o účelovom presadzovaní politického populizmu (odňatie možnosti fakultatívnej dávky, ktorá sa bežne priznáva v mnohých oblastiach orgánov verejnej moci a verejnej správy).

Ide o neprípustné porušenie princípu zákazu svojvôle v činnosti orgánov verejnej moci (čl. 1 ods.1, čl.2 ods.2 ústavy), najmä nerespektovaním kľúčových častí judikatúry ústavného súdu týkajúcich sa úpravy garancií nezávislosti sudcov (PL ÚS 27/2015, PL ÚS 52/99, III. ÚS 575/2016).

Zásadná pripomienka - Čl. XI Zák. č. 154/2001 Z.z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry – k bodom 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 (zásah do príplatku k náhrade príjmu, príplatku k nemocenskému a odmien pre prokurátorov)

Navrhujeme upustiť od uvedeného zámeru a ponechať súčasnú právnu úpravu z dôvodov podrobne uvedených v zásadnej pripomienke k bodom 32 a nasl. zákona o sudcoch o zásahu do uvedených nárokov sudcov.

Podľa stanoviska Benátskej komisie orgány prokuratúry sú v širšom poňatí vnímané ako súčasť justície vzhľadom na ich autonómne postavenie pri zabezpečovaní najmä ochrany zákonnosti a tým aj výkonu spravodlivosti (čl. 149 Ústavy SR).

Zásadná pripomienka - Čl. XXVI Zák. č. 55/2017 Z.z. o štátnej službe - bod 16 (§ 78 ods.2 druhá veta).

Vypustiť z návrhu text „aj bez uvedenia dôvodu“.

Čl. XXVI – bod 16 (Odvolanie bez uvedenia dôvodu)

Návrh na možnosť okamžitého ukončenia štátnozamestnaneckého pomeru odborníka ústavného činiteľa aj bez uvedenia dôvodu, preukazuje výrazné prvky porušovania ústavného princípu zákazu svojvôle činnosti orgánov verejnej moci.

Je totiž nezastupiteľnou úlohou zákonodarcu ustanoviť primerané právne garancie, ktoré sú spôsobilé zabrániť prejavom svojvôle pri výkone verejnej moci, keďže zákaz svojvôle tvorí integrálnu súčasť generálneho princípu právneho štátu vyvoditeľného z čl. 1 ods.1 ústavy.

Subjektívne práva osôb sú práva vyplývajúce z právnych noriem, takže verejné subjektívne práva sú práva vyplývajúce z noriem verejného objektívneho práva, ktoré smerujú k realizácii obsahu zákonov vo sfére verejnomocenských právomocí.

Rozhodnutie o odvolanie z funkcie predstavuje autoritatívne rozhodnutie, ktoré nemôže byť svojvoľné, ale musí byť presvedčivé, predvídateľné a konkrétne minimálne z hľadiska dôvodov, keďže ide o zásah do verejných subjektívnych práv konkrétnych osôb (PL ÚS 102/2011).

Košice 30. 07. 2020

JUDr. Juraj Sopoliga

prezident Združenia sudcov Slovenska